

Handläggare: Marie Janemar
Telefon: 08-508 18 049

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2011-04-19

Underlag för budget 2012 med inriktning 2013 och 2014 Farsta stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förslag till underlag för budget 2012 med inriktning 2013-2014.
2. Omedelbar justering.

Ulla Thorslund
stadsdelsdirektör

I. Kommunfullmäktiges inriktningsmål

I.1 Stockholm ska vara attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök

Strategiska satsningar i punktform

- Samarbetet med Jobbtorgen fortsätter att utvecklas.
- Samverkan med lokala företagare kring praktik och arbetstillfällen.
- Särskilda insatser för sjukskrivna bidragstagare.
- Insatser för dem som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- Fortsatt utveckling av boende/vårdkedjan för hemlösa.
- Kulturaktiviteter i samarbete med bibliotek, föreningar och studieförbund.
- Parkplanen.
- Effektiv energianvändning.
- Söderortsvisionen.

I.2 Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras

Strategiska satsningar i punktform

Förskola

- Utbyggnad av platser.
- Rörelse och hälsa.
- Flerspråkighet och kommunikation.
- Natur och teknik.
- Förskoleportalen.

Verksamhet barn och unga

- Samverkan med lokala idrottsföreningar.
- Hälsa och jämställdhet.
- Fritidsgårdsverksamheten för funktionsnedsatta ungdomar.

Äldreomsorg

- Utveckling av Edö äldreboende.
- Ökad möjlighet att bo kvar hemma.
- Samverkan med föreningar och ideella organisationer kring träffpunkter och aktivitetsutbud.
- Samverkan med landstinget.
- Social dokumentation.

Funktionsnedsättning

- Kompetensutveckling kring neuropsykiatrisk funktionsnedsättning
- Inflytande och delaktighet
- Stöd och hjälp till aktivt socialt liv.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

- Utveckla strukturerade utredningsmetoder.
- Metoder för uppföljning av resultatet av insatserna inom individ- och familjeomsorgen samt funktionsnedsättning.
- Samverkan med landstingspsykiatri.
- Ett brett utbud av olika former av vård, allt från stöd och behandlingsinsatser i egen regi till landstingets beroendevård och privat drivna öppenvårdsverksamheter till personer i behov av missbruksvård.
- Samarbetet mellan beställare och utförare
- Förbättrad och anpassad information för att kunna hjälpa de sökande att utöva sin valfrihet.
- Brukarundersökningar som bidrar till att utveckla kvaliteten i insatserna.

Medarbetare

- Ledarskap.
- Medarbetarskap.
- Minskad sjukfrånvaro och främjande av hälsa.
- Jämställdhet och mångfald.

1.3 Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva

Strategiska satsningar i punktform

- Utveckla processer kopplade till biståndsbedömning.
- Effektiv administration och effektivt lokalutnyttjande.

2. Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Nuläge

Platsbehovet inom förskolan är fortsatt stort. Enligt USK:s (utrednings- och statistikkontoret) befolkningsprognoser kommer behovet av förskoleplatser att öka under tidsperioden 2010 till 2014 med ca 13%, se tabell. Barnantalet förväntas främst öka i Centrala Farsta, Fagersjö och Sköndal. Verksamheten utökas med tio nya avdelningar samt två evakueringsavdelningar under innevarande år. För att

utveckla samarbetet och säkerställa de långsiktiga utbyggnadsplanerna kommer enskilt driven förskoleverksamhet att bjudas in till en dialog under året.

	2010	2014	Förändring
Farsta stadsdelsområde	3129	3521	13%
Tallkrogen	500	516	3%
Gubbängen	357	379	6%
Hökarängen	526	538	2%
Sköndal	461	543	18%
Centrala Farsta	774	962	24%
Fagersjö	217	271	25%
Farsta Strand	294	312	6%

Källa: USK

Arbetet med att implementera den reviderade läroplanen och den nya skollagen pågår och kommer att intensifieras under våren. Utbildningsinsatser för detta görs bland annat i samverkan med utbildningsförvaltningen och lokala piloter ska ge medarbetarna stöd i det fortsatta arbetet.

Förvaltningen satsar på att utbilda samtlig personal i praktisk IT- och mediekompetens (PIM). Under innevarande år får varje förskoleområde en examinator/handledare utbildad och cheferna få en specialkurs med betoning på marknadsföring. Samtlig personal kommer sedan successivt att med handledare stöd genomgå självstudier mellan 2011 och 2013.

Inom ramen för e-tjänstprogrammet görs ett pilotförsök med att utveckla en förskoleportal vid en förskola i Farsta och en i Hägersten/Liljeholmens stadsdelsförvaltning. Förskoleportalen ska ge föräldrar och personal ett modernt kommunikationsverktyg som enkelt ska kunna användas via dator och/eller mobiltelefon.

Kommande prioriteringar

Förskolan ska lägga grunden till det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa. Inom ramen för förvaltningens satsning på hälsa och idrott ska barnen erbjudas miljöer inom- och utomhus som lockar till lek, rörelse och idrott. De ska ges möjlighet att stimuleras genom roliga och meningsfulla aktiviteter som utvecklar motorik, koordinationsförmåga och kroppsuppfattning. Gårdar och närliggande utemiljö ska utgöra en viktig del av den pedagogiska miljö som stimulerar lek, rörelse, kommunikation, matematik-, natur- och teknikupplevelser. Barnen ska med stigande ålder få en förståelse över kostens betydelse för sin egen hälsa och välbefinnande. Under kommande år anläggs multisportarenor på några förskolegårdar i syfte att ytterligare stimulera barnens rörelse.

Arbetet med barns olika språkliga och kommunikativa uttrycksformer ska lägga grunden till barnens läs- och skrivutveckling. Barnen ska erbjudas en kreativ miljö som stimulerar kommunikation på olika sätt. Tillsammans med föräldrarna ska förskolan lägga grunden till flerspråkighet hos barn med annat modersmål än svenska. Det innebär att aktivt stödja modersmålet, synliggöra barnens olika kulturbakgrunder och att utveckla svenska språket inom ramen för förskolans ordinarie verksamhet. Förskolan ska även ge barnen möjlighet att utveckla sin förståelse för matematik, natur och teknik genom att låta barnen få undersöka, reflektera över och pröva olika lösningar på problemställningar.

Under planperioden beräknas att en utbyggnad av förskoleplatser i enlighet med lokalplanen vara nödvändig för att klara föräldrarnas behov av barnomsorg.

I projektet kring förskoleportalen kommer under perioden ytterligare 1 förskola per förskoleområde i respektive stadsdel delta. För Farstas del innebär det totalt 6 förskolor. De lokala IT-strategerna måste nu kopplas in i projektet.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Den kommande satsningen på rörelse och hälsa förväntas leda till att verksamheterna ser över sina utemiljöer så att de blir mer inspirerande, att fler metoder utvecklas för hur man som pedagog på enkla sätt kan inspirera barn till mer rörelse och samtidigt förstärka barns förståelse för språk, matematik, natur och teknik.

IT-satsningen förväntas leda till att pedagogerna i större utsträckning kommer att använda sig av olika IT-verktyg i sitt arbete med att väcka barnens nyfikenhet och intresse, utveckla den pedagogiska dokumentationen och förbättra kommunikationen med föräldrarna.

Integreringen av den nya läroplanens olika perspektiv förväntas leda till att pedagogerna får ett ännu större fokus på det "kompetenta barnet" och att de olika pedagogiska nätverken bland annat fördjupar sin kunskaper av hur av man väcker barnens förståelse för språk, matematik och naturkunskap och teknik. Vidare att pedagogerna med utbildningsinsatser om den nya läroplanens intentioner samt i sina interna erfarenhetsutbyten vidareutvecklar sin förståelse för hur man analyserar barns utveckling och lärande i relation till de förutsättningar som verksamheten erbjuder.

2.2 Verksamhet för barn och unga

Nuläge

Morgongårdens fritidsgård i Hökarängen flyttas till renoverade lokaler bredvid Fagerlids parklek hösten 2011, vilket skapar goda förutsättningar till samarbete med Hökarängsskolan och Konsthall C. Den nya lokalen blir anpassad för funktionsnedsatta och den öppna fritidsverksamheten för funktionsnedsatta som bedrivs på Morgongården flyttas också till den nya lokalen.

Fastigheten där fritidsgården Tuben är placerad kommer under året att renoveras och verksamheten utvecklas till ett allaktivitetshus för såväl ungdomar som äldre.

Det förebyggande folkhälsoarbetet är en naturlig byggsten i fritidsverksamhetens olika verksamheter. Att tidigt möta föräldrar och barn i öppna förskolan, parkleken och senare fritidsgården ger en unik möjlighet att fånga upp och stödja familjer men även stimulera dem i sin vardag. Som ett led i detta har ungdomar tillsammans med personalrepresentanter under hösten utarbetat en tobakspolicy som ska gälla i och utanför fritidsgårdarna. Stadsdelsnämnden antog den i mars 2011.

Ungdomarna som deltagit i brukarundersökning och rådslag 2010 om verksamheternas innehåll har visat på att personalen i större utsträckning måste erbjuda aktiviteter som lockar såväl flickor som pojkar vid planering och uppföljning av verksamhetens innehåll. Därför har fritidsverksamheten i uppdrag att under innevarande år arbeta för en tydligare dans- och idrottsprofil, erbjuda fler alternativ till spontanidrott och utöka samarbetet med lokala föreningar.

Kommande prioriteringar

Utifrån ett folkhälsoperspektiv och i linje med idrotts- och hälsoprofilen inom stadsdelsnämndens verksamheter ska barn och unga under sin uppväxt ges möjlighet att komma i kontakt med motion, hälsa och idrott. Fritidsverksamheten kan "fånga in" och engagera ungdomar i fysiska aktiviteter och att planera för rörelse och "spontanidrott". Det är viktigt att idrottsprofileringen inkluderar flickors idrottsutövande och beaktar hur intresset för idrott och rörelse kan väckas hos unga flickor. Det preventiva drogarbetet behöver också stärkas.

Barn och ungdomar som tillbringar sommaren i Farsta ska erbjudas ett brett utbud av olika sommar- och fritidsaktiviteter. Med anledning av detta pågår en dialog med lokala idrottsföreningar om hur de kan samverka med förvaltningens fritidsverksamhet i syfte att erbjuda ungdomarna fler möjligheter att pröva olika sporter och fritidsaktiviteter.

Fritidsgårdsverksamheten för funktionsnedsatta ungdomar vidareutvecklas i samverkan med andra stadsdelsförvaltningar

I Sköndal ser förvaltningen över möjligheten att starta upp någon form av fritidsverksamhet. Detta kan komma att ske i egen regi, i samverkan med någon förening eller som enskilt driven verksamhet.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Samutnyttjande av lokaler med andra verksamheter förväntas ge en möjlighet för brukarna att mötas över generationsgränserna samt ger ett bättre resursutnyttjande.

Ett vidareutvecklat samarbete med föreningslivet förväntas ge ett bredare utbud av aktiviteter som ger tillfälle till kulturupplevelser, rörelse och spontanidrott. Det bidrar i sin tur till att Farstas ungdomar får fler valmöjligheter att ha en aktiv fritid,

att de kommer i kontakt med föreningar, fler vuxna förebilder och att de lägger en grund för fortsatt sunda livsstilsideal.

De kommande årens folkhälso- och jämställdhetsarbete förväntas leda till att fler intresseras av verksamheten samt att andelen som röker går ner i ungdomsgruppen och medvetenheten kring hälsa ökar bland ungdomarna.

2.3 Kultur och föreningsverksamhet

Nuläge

Genom organisationen av kulturombud för förskola, fritid, äldreomsorg, socialpsykiatri samt omsorg om funktionsnedsatta skapas en aktivitetsförankring i direkt kontakt med brukarna och utifrån anpassning till brukarnas olika behov och förutsättningar. Implementering av Kultur i ögonhöjd pågår. Kulturbidrag till utomstående organisationer för öppna kulturarrangemang fördelas två gånger per år. Programbladet "Det händer i Farsta" produceras en gång i månaden. "Hjälp oss berätta Farstas historia" är ett samverkansprojekt där stadsdelsförvaltningens resurser kombineras med Hembygdsföreningens frivilliga krafter. Den första skriften heter "50 år i Farsta centrum".

Kommande prioriteringar

Utbudet av lovaktiviteter för barn och ungdomar utvecklas i samarbete med biblioteken i Farsta, ideella föreningar och studieförbund. I linje med Kultur i ögonhöjd fortsätter förvaltningens verksamheter att utveckla kulturaktiviteterna. I arbetet ligger också att stimulera föreningar att arrangera kulturaktiviteter för barn och ungdomar.

Allaktivitetshuset i anslutning till tunnelbanestationen ska bli en central och naturlig mötesplats för Farstas invånare. Samverkansformer med Kulturcentrum, Farsta bibliotek och Vår Teater ska utvecklas. Ytterligare två skrifter inom Projektet "Hjälp oss berätta Farstas historia" ska tas fram under perioden, om Hökarängen och Fagersjö.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Kultursatsningarna inom förvaltningen ska ge rika tillfällen till kulturupplevelser och eget skapande, bidra till de egna verksamheternas utveckling och stärka, stimulera och aktivera barn och unga samt äldre och personer med funktionsnedsättning. Nämndens bidrag till öppna kulturarrangemang vill inspirera och stödja föreningarna att utveckla det lokala kulturlivet i Farsta. Sammantaget ska aktiviteterna medverka till att skapa en positiv bild av Farsta, skapa möten mellan invånarna och göra Farsta intressant för besökare.

2.4 Äldreomsorg

Nuläge

Befolkningsprognos

	2011	2012	2013	2014
Över 65-år	9000	9100	9150	9190
Därav 65-79år	5540	5670	5780	5890
>80 år	3460	3430	3370	3300

Inom stadsdelsområdet finns i dagsläget totalt 554 platser i vård- och omsorgsboenden (i kommunal och privat regi) och 150 lägenheter i servicehus. Det största vård- och omsorgsboendet är Stora Sköndal som drivs i privat regi och ingår i stadens ramavtal. I egen regi driver stadsdelsförvaltningen Edö (gruppboende, ålderdomshem och servicehus) och Farsta vård- och omsorgsboende. Ytterligare tre boenden (Postiljonen, Ängsö och Veckobo) drivs på entreprenad. Behovet av äldreomsorg förväntas bli relativt konstant fram till år 2014.

Kommande prioriteringar

Edö äldreboende innehåller servicehus, vård- och omsorgsboende med inriktning demens respektive somatisk inriktning. En dialog om framtida inriktning, renovering och eventuell ombyggnad pågår.

Att möjliggöra ett ökat kvarboende i ordinärt boende prioriteras de närmaste åren. Förvaltningen har engagerat sig i ett planerat EU-finansierat projekt som ska fokusera på innovationer i elva länder som syftar till att möjliggöra ett ökat kvarboende. Helsingfors stad är projektansvarig och förutom Farsta är Norrmalms stadsdelsförvaltning och Äldreförvaltningen involverade.

När fler bor kvar hemma behöver nya grupper uppmärksammas. Till exempel förväntas antalet äldre med omfattande stöd inom socialpsykiatri och/eller långvarigt missbruk öka. Vidare behöver medarbetarna inom hemtjänst förstärka sin kunskap om exempelvis demens och vård i livets slutskede. Av samma skäl förstärks inriktningen mot förebyggande arbete med exempelvis hembesök med information om stöd och service för äldre.

Anhörigstödet fortsätter att utvecklas, med Västboda kvartersgård som en viktig mötesplats. Olika aktiviteter anordnas för att underlätta för anhörigvårdare, till exempel utbildningar, studiecirkel och utflykter. I samverkan med bostadsbolagen och frivilligorganisationer anordnas mötesplatser för äldre med olika inriktning.

Samverkan med föreningar och frivilligorganisationer fortsätter för att kunna erbjuda ett brett och flexibelt utbud av aktiviteter anpassade efter behov och önskemål. Exempel på detta kan vara filmkvällar, hjälp med bibliotekslån av böcker, debatter, föreläsningar och bussutflykter.

Verksamheterna har arbetat aktivt för att förbättra mat- och måltidssituationen för de äldre. Arbetet kommer att fortsätta och utvecklas ytterligare med stöd av nya stimulansmedel från Socialstyrelsen. Särskilt fokus kommer att läggas på helhetsupplevelsen kring måltiden.

Samverkan med landstinget vidareutvecklas. Regelbundna träffar arrangeras med vårdcentralerna. Även privata hemtjänstutförare inom kundvalet ska omfattas.

Inom projekt nyckelfri hemtjänst utvecklas användandet av handdatorer som ett mobilt verktyg för dokumentation och verksamhetsplanering för att bland annat ytterligare förbättra den sociala dokumentationen.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Förvaltningens prioriteringar förväntas möjliggöra ett ökat kvarboende med god livskvalitet för de äldre. Exempel på det är prioriteringen av förebyggande arbete. Genom att särskilt uppmärksamma anhörigvårdare ska deras situation förbättras och leda till en förhöjd livskvalitet.

Samverkan med ideella organisationer förväntas leda till ett rikare utbud av aktiviteter för äldre i Farsta. Resursutnyttjandet ska effektiviseras genom samutnyttjande av lokaler i samverkan med frivilligorganisationerna.

En bättre samverkan med landstinget säkrar kvalitet i omvårdnaden om den enskilde och säkerställa att ingen "faller mellan stolarna" på grund av dålig samordning mellan huvudmän.

Flexibilitet när det gäller inriktning på boendet är viktigt för att möta en förändrad efterfrågan och hålla kostnaderna nere vid omvärldsförändringar. Planeringen ska också resultera i att efterfrågan på vård- och omsorgsboende tillgodoses.

2.5 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Nuläge

Målgruppen med mer komplexa vård och omsorgsbehov tenderar att öka. Särskilt gruppen med neuropsykiatriska diagnoser i kombination med andra funktionsnedsättningar och svårigheter blir fler vilket ställer ökade krav på bemötande, kompetens och att verkningsfulla arbetsmetoder utvecklas. Därtill ställer det ökade krav på en utökad och effektiv samverkan med landstingets psykiatri och habilitering. Valfrihet har funnits sedan halvårsskiftet 2009. Arbetet med att utveckla information och service till brukarna för att de ska kunna nyttja möjligheten att välja utförare pågår kontinuerligt bland förvaltningens biståndshandläggare.

Kommande prioriteringar

Fortsatt kompetensutveckling är nödvändig för att kunna öka kvaliteten i arbetet med personer som har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Såväl den

allmänna som den specifika kompetensen om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och de svårigheter det innebär för den enskilde behöver utvecklas hos personalen. Strategier måste också utvecklas för att se till att förvärvade kunskaper omsätts i förbättringsarbetet och för att tillgodose de behov som finns hos målgruppen.

Den enskilde brukarens möjligheter till inflytande och delaktighet i planering och utförande av insatserna som ges behöver utvecklas vidare. Arbetet med att utveckla valfriheten och stödja brukarna i att göra egna och övertänkta val fortsätter. Det ska vara relativt lätt för den enskilde brukaren att få en överblick över vilka valalternativ som finns att tillgå. Informationen om de olika alternativen som står till buds, dvs. vilka typer av insatser som det finns att välja mellan, vilka olika utförare som finns att välja på och relevant fakta om samtliga utförare ska vara tydlig och korrekt. Biståndshandläggarna har en mycket viktig roll och det behövs därför ett systematiskt metodutvecklingsarbete i hur man förmedlar information till brukarna.

Många med funktionsnedsättning behöver stöd och hjälp för att bryta isolering och få ett mer aktivt fungerande socialt liv. Att ha tillgång till ett brett urval av personer som är intresserade av att åta sig uppdrag som kontaktpersoner är mycket viktigt. Rekryteringsarbetet måste pågå kontinuerligt och här bör central förvaltning och stadsdelsförvaltningarna samverka. En kontaktperson kan många gånger bidra till att den enskilde blir mer delaktig i samhällslivet och ökar möjligheterna för den enskilde att ta del av det utbud av nöjes- och fritidsaktiviteter som finns.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

De som har en funktionsnedsättning kan genom ett individuellt utformat stöd bryta sin isolering och få ett mer aktivt fungerande socialt liv.

De som har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning får en förbättrad livssituation och möts av ett mer kunskaps och aktivt förhållningssätt.

Det finns ett brett urval av personer som är villiga att åta sig uppdrag som kontaktpersoner och motsvarar de krav och behov som brukarna har.

Brukarna, som står inför att välja utförare, upplever att informationen och dialogen med biståndshandläggarna hjälper dem att göra ett självständigt och genomtänkt val.

2.6 Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Bakgrund

En relativt stor grupp invånare i Farsta stadsdelsområde, varav många barn och ungdomar, lever under svåra förhållanden såväl materiellt som socialt. Flera är i behov av samhällets stöd. Det rör sig ofta om en sammansatt situation som i olika grad präglas av psykisk ohälsa, arbetslöshet, missbruk och andra problem som

tillsammans skapar svårigheter att leva ett socialt fungerande liv och som ofta leder till socialt utanförskap.

Socioekonomisk statistik

	Farsta 2008	Farsta 2009	Farsta 2010	Staden 2008	Staden 2009	Staden 2010
Medelinkomst (20-64 år)	264 tkr	264 tkr		320 tkr	320 tkr	
Ekonomiskt bistånd	6,6 %	5,1 %		5,2 %	4,0 %	
Eftergymnasial utbildning	38 %	38 %		51 %	53 %	
Andel med utländsk bakgrund	28 %	29 %		28 %	29 %	
Andel arbetslösa	3,0 %	4,8 %	4,4 %	1,9 %	3,6 %	3,6 %
*Ohälsotal	38	34		26	24	

* Statistik från Utrednings- och statistikkontoret 2010. Ohälsotalet är ett sammanfattande mått på det genomsnittliga antalet dagar med sjukpenning, rehabilitering och sjukersättning från försäkringskassan. Tomma rutor beror på avsaknad av uppgifter.

Andelen invånare som har ekonomiskt bistånd som försörjning minskade med 30 procent både i Farsta och i staden som helhet mellan åren 2008 och 2009.

Arbetslösheten var 2010 4,4 procent i Farsta. Det är en sänkning jämfört med 2009, men arbetslösheten var cirka 20 procent högre i Farsta i förhållande till stadens genomsnitt. På samma sätt har ohälsotalet sjunkit, men var år 2009 25 procent högre i Farsta jämfört med staden.

Fördelning ägarkategorier flerfamiljsbostäder

	Farsta 1990	Farsta 2010	Staden 1990	Staden 2010
Andel bostäder allmännyttan	60 %	51 %	34 %	19 %
Andel övriga hyresrätter	19 %	15 %	41 %	28 %
Andel bostadsrätter	21 %	34 %	25 %	53 %

Statistik från Utrednings- och statistikkontorets 2010

De har skett en stor förändring vad det gäller fördelningen av ägarkategorier för flerfamiljshus i Stockholm de senaste tio åren. Andel bostadsrätter har fördubblats

i staden som helhet. I Farsta uppgår andelen bostadsrätter till 34 procent, en ökning med drygt 40 procent.

Barn och ungdom

Nuläge

I linje med stadsdelsförvaltningens förebyggande strategi fortsätter arbetet runt barnfamiljer. Insatser och förebyggande arbete prioriteras i syfte att tidigt fånga upp barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Stöd och behandlingsarbete ska främst ges på hemmaplan för att i möjligaste mån undvika placeringar utanför hemmet.

I de fall där föräldrarna inte kan tillgodose barnets grundläggande behov alternativt att ungdomen lever ett utsatt liv med kriminalitet och missbruk, kan det bli aktuellt att placera barnet/ungdomen utanför familjen. Familjestödsenheten har ett stödboende med stödinsatser som ett alternativ till extern placering. Stödboendet förutsätter möjlighet till utflyttning till träningslägenheter, vilket det råder brist på.

Prognoser visar på en fortsatt tillströmning av ensamkommande flyktingbarn till stadsdelsområdet.

Kommande prioriteringar

För att lyckas med intentionerna att arbeta förebyggande och prioritera insatser på hemmaplan behöver förvaltningen ytterligare utveckla metoder för att ta tillvara evidensbaserad praktik: systematiserad uppföljning och utvärdering av egna och köpta insatser. Samarbetet mellan förvaltningens olika enheter ska fördjupas ytterligare, exempelvis kommer fältassistenter ha ett nära samarbete med utredningsenhetens mottagningsgrupp. Vidare kan samarbetet utvecklas ytterligare med andra myndigheter som BUP, skola, polis och landstingets verksamheter som riktar sig till barn och unga samt med frivilligorganisationer i lokalsamhället.

Fokus kommer vara på fortsatt kompetensutveckling inom evidensbaserad praktik samt ytterligare fördjupning av kunskaper i att arbeta med våld i nära relationer och hedersrelaterad problematik. Vidare kommer utbildningssatsningar ges över organisationsgränserna inom projekt "Modellområde - psykisk hälsa barn och ungdom" för att bidra till att utveckla en samsyn på det gemensamma uppdraget och få fram nya arbetsmetoder.

Utredningsenheten kommer att inom ramen för ett projekt via socialstyrelsen utveckla arbetsmetoder för att lämna uppdrag/sätta upp mål för/följa upp insatsen särskilt kvalificerad kontaktperson via familjestödsenheten.

Ungdomar som behöver stöd för att gå vidare till ett självständigt vuxet liv kan under en period behöva ett anpassat boende i form av försökslägenhet. Förvaltningen behöver få tillgång till fler försökslägenheter.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Förväntat resultat av enhetens satsning på att i större utsträckning använda evidensbaserade metoder och utveckla uppföljningsmodeller är att det ska ge synliga förväntade resultat: Rätt insats till rätt barn.

När Familjestödsenheten får tillgång till fler lägenheter inom närområdet blir stödboendets verksamhet mer resurseffektiv, fler ungdomar kan erbjudas insatser lokalt.

Erfarenheterna från samverkan mellan utrednings- och familjestödsenheten samt det gemensamma utvecklingsarbetet från projekt "Modellområden - psykisk hälsa barn och ungdom" förväntas leda till att mer effektiva arbetsmetoder utvecklas i arbetet med att ge adekvat stöd till behövande barn, ungdomar och familjer.

Förvaltningen räknar med att det förebyggande strategiarbetet som bedrivs av alla enheter inom Barn och ungdom kommer att leda till färre anmälningar av barn som far illa och att antalet externa placeringar av barn och ungdomar minskar. Vidare att kostnadseffektiva arbetsmetoder utvecklas så att jämförelsevis fler insatser kan göras.

Modell för förebyggande arbete

Inom ramen för den förebyggande strategin ska insatser och förebyggande arbete prioriteras i syfte att tidigt fånga upp barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Stöd och behandlingsarbete ska främst ges på hemmaplan för att undvika placeringar utanför hemmet. Genom öppenvårdsinsatser ökar möjligheten till inflytande, självständighet och det egna ansvaret synliggörs. Koppling till en invand miljö och egna nätverk bidrar till bättre och effektivare insatser.

Samverkan socialtjänst, fritid, skola och polis (SSP) startade hösten 2010. Arbetsmodellen bidrar till ökad kunskap om varandras uppdrag, möjlighet att lyfta olika typer av frågeställningar och till gemensam planering av hur förebyggande insatser för ungdomar i Farsta ska genomföras och med vilka resurser.

Vuxna missbrukare

I Farsta bor ett stort antal personer som har behov av ett omfattande stöd inom förvaltningens socialpsykiatriska verksamheter samt inom missbruksvården. I stadens inventering av antalet aktuella missbrukare vid stadsdelsförvaltningarnas utredningsenheter som genomfördes i oktober 2010 hade Farsta flest aktuella utredningsärenden. Ca 290 missbrukare var aktuella för insats och utredning och det är en relativt stor ökning sedan 2004. Flertalet av dessa missbrukare har ett långt gånget missbruk som fått negativa konsekvenser för deras hälsa, förmåga att försörja sig själv och klara ett boende. De är i behov av många olika typer av strukturerade vård och behandlingsinsatser. Flertalet har även sociala och psykiatriska problem i kombination med missbruket vilket kräver ett batteri av olika insatser som ges parallellt och ett nära samarbete med landstingets beroendevård och psykiatri. Yngre missbrukare tenderar också att öka, för många

av dem är situationen ofta kaotisk, inte minst boendesituationen. De saknar ofta fast bostad.

Förvaltningen har under flera år arbetat mycket strukturerat och inriktat mot att motverka och minska hemlöshet. Trots detta har antalet hemlösa varit relativt konstant under flera år. Vid senaste mätningen 2010 var det drygt 200 hemlösa. Flertalet har även missbruks- och psykiatriska problem vilket gör att missbruksvård och insatser för att motverka hemlöshet måste gå hand i hand. De olika länkarna i boendekedjan måste stärkas ytterligare. Den näst sista länken i boendekedjan som i många fall är en försökslägenhet är den svagaste länken. Tillgången till försökslägenheter är a och o om boendekedjan ska bli effektiv.

Kommande prioriteringar

Ett relativt stort antal av de som har behov av stöd p g a psykiatrisk problematik eller missbruk, blir pensionärer inom fem till tio år. Sannolikt kommer ett antal personer i denna målgrupp behöva heldygnsomsorg vilket kommer att ställa nya kompetenskrav på personalen, bl a inom hemtjänsten, när det gäller missbruk och psykiska sjukdomar.

De mer omfattande komplexa vårdbehoven, där psykisk problematik ofta ingår, medför ett ökande behov av boendeinsatser. Det behövs ett utökat boendestöd och ett utvecklat samarbete med psykiatri. Det utåtriktade uppsökande arbete som bedrivs i Hökarängen, fortsätter. Inriktningen är bl a att aktivt söka upp, motivera och erbjuda stöd och hjälp till missbrukare i området.

Trots insatserna för hemlösa är behovet således fortfarande stort. Verksamheterna för hemlösa behöver utvecklas vidare. Fler boenden med olika boendeform behövs, bland annat behöver de yngre missbrukarna ett anpassat boende. Förvaltningen behöver få tillgång till fler försökslägenheter. För att förebygga hemlöshet behövs ett utökat boendestöd. Det systematiska förebyggande arbetet för att förhindra vräkningar fortsätter.

Modell för förebyggande arbete

Arbetet med vuxna missbrukare är av tradition dominerat av det reaktiva arbetssättet, dvs. insatser sätts i de flesta fall in när problemen med bruk av droger och alkohol redan uppstått hos den enskilde. I ett försök att arbeta mer förebyggande och med ett proaktivt angreppssätt, har förvaltningens vuxenenhets påbörjat ett uppsökande, motiverande och mobiliserande missbruksarbete i området Hökarängen. Detta för att dels tidigare än brukligt komma i kontakt med personer som har riskbruksbeteende eller där missbruket inte fått alltför stora konsekvenser och dels för att samla alla viktiga krafter som på olika sätt kan vara med och motverka missbruk och utslagning bland befolkningen i området. En speciellt avdelad socialsekreterare ska utöver ett direkt inriktat klientarbete även arbeta mer grupporienterat och strukturerat med att upparbeta samverkan med hyresvärdar, frivilliga organisationer och föreningar mm i området för att så långt möjligt påverka de riskfaktorer som finns i närmiljön, faktorer som via forskning

och erfarenhet visat sig bidra till att människor utvecklar olika problembeteenden. Detta arbete kräver ett långsiktigt och uthålligt uppbyggnadsarbete som kommer att behöva pågå under hela planperioden för att en stabil struktur och modell av förebyggande insatser ska bli förverkligad.

Socialpsykiatri

Fortsatt arbete behövs för att utveckla boendekedjan för att personer med psykisk funktionsnedsättning som nu bor mer tillfälligt i Hem för Vård eller Boende (HVB). Målet är att alla skall kunna erbjudas ett stadigvarande boende på hemmaplan med individuellt stöd.

Sysselsättningen till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättning och lindrig utvecklingsstörning behöver förbättras. För den yngre gruppen med psykiska funktionsnedsättningar är det särskilt betydelsefullt med möjlighet till jobbcoachning och praktik på öppna arbetsmarknaden. För en del personer behöver även jobb/arbetspraktik kunna erbjudas på andra tider än kontorstid. Alternativen behöver anpassas efter individen och inte tvärtom och därför upparbetas kontakter med företagare i närmiljön för att åstadkomma ett mer varierat utbud. Därmed sprids även kunskap till företagen om vad målgruppen kan bidra med.

Samverkan med landstingspsykiatri är en förutsättning för att kunna erbjuda bra boenden, boendestöd och sysselsättning för gruppen psykiskt funktionsnedsatta. Denna samverkan behöver vidareutvecklas. Särskilt är det arbetet med de gemensamma individuellt samordnade vårdplaneringarna som behöver utvecklas och förbättras. Gemensamma utbildningsdagar och metodseminarier för berörd personal inom landstinget och staden behövs.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Fler personer i Hökarängen som befinner sig i riskzonen för att utveckla ett missbruk av droger eller alkohol erbjuds stöd och insatser. Med ett fortsatt fokus på kompetensutbildning av personal och översyn av vilka resurser som behövs, kan en mer adekvat vård ges.

Hemlösa missbrukare får en mer stabil situation, både när det gäller boende och livssituation i övrigt.

De yngre med psykiatriska funktionsnedsättningar ges adekvata insatser som gör att de närmar sig ett arbete på den ordinarie arbetsmarknaden.

Förbättrade och effektivare samordning med landstingets psykiatri när det gäller gemensamma vårdplaneringar.

2.7 Stadsmiljöverksamhet

Nuläge

Stadsdelsnämndens avtal för parkdriften löper ut under 2012. En ny upphandling av parkdriften ska därför genomföras. Eftersom upphandlingsläget var gynnsamt vid det senaste tillfället är priset för Farstas parkdrift förhållandevis lågt. Det är troligt att priset vid nästa upphandling blir högre. Ökade myndighetskrav gällande skötseln av plaskdammar kommer under perioden leda till ökade driftkostnader för dessa.

Kommande prioriteringar

Under tiden nuvarande avtal för parkskötsel löpt antog stadsdelsnämnden Farstas lokala parkplan. I kommande upphandling kommer avtalet anpassas till den prioritering som anges i parkplanen. Investeringar prioriteras i enlighet med den lokala parkplanen. Under 2010 har en grupp med representanter från exploateringskontoret, trafikkontoret och stadsdelsförvaltningen bildats. Gruppen kommer att mötas 1-2 gånger per år och har som uppgift samordna investeringar som utförs med parkinvesteringsmedel och som utförs som grönkompensation i samband med exploateringar.

Under perioden kommer arbetet med att utveckla anläggningar för spontanidrott fortsätta. Genom att sprida olika aktiviteter mellan anläggningarna ska de tillsammans stimulera till en så allsidig motion som möjligt. Aktiviteter för spontanidrott kan omfatta såväl bollsport och konditionsträning som styrketräning och rörelse för äldre. Utvecklingen av spontanidrottsytor genomförs i samband med stadens investeringsprogram för parker och grönområden.

Under perioden arbetar förvaltningen vidare med energieffektivisering som en fortsättning på den utredning om kostnadsoptimering av eltariffer som utförts. Den biologiska hanteringen av matavfall ska öka. Genom att separera matavfall från övrigt avfall synliggörs hur mycket mat som slängs. Det leder till bättre beställningsrutiner och mindre total mängd av matavfall.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Anpassningen av skötseln av parkerna till parkplanen och möjlighet till spontanidrott kommer att leda till ett varierat utbud av parkupplevelser från välskötta parker till orörd natur och områden som stimulerar till rörelse och motion. Samordningen med centrala förvaltningar gällande investeringar i parker leder till att medlen används där de största behoven finns.

Genom ett effektivt nyttjande av energi bidrar förvaltningen till en hållbar livsmiljö.

Söderortsvisionen

Det påbörjade arbetet med Söderortsvisionen och samarbetet med bostadsbolagen kommer att fortgå under perioden. Under våren kommer återkopplingar på

boendedialogerna arrangeras i samarbete med Stockholms hem, Familjebostäder och hyresgästföreningen i Hökarängen och Farsta strand. En ny boendedialog startas i Fagersjö.

Tillsammans med stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret ska en förstudie tas fram för hur Farsta kan utvecklas till en tyngdpunkt i enlighet med stadens nya översiktsplan. Samarbetet med andra fackförvaltningar fortsätter för att stärka kopplingen mellan Högdalen och Farsta i programarbetet "Sambandet Högdalen – Farsta".

2.8 Flyktingmottagande

Nuläge

Staten tog över flyktingmottagandet i december 2010. Arbetsförmedlingen ger etableringsstöd till flyktingar.

2.9 Ekonomiskt bistånd

Nuläge

Antalet personer som ansökte om försörjningsstöd har ökat senare delen av 2010. Ökningen har fortsatt de två inledande månaderna 2011. Målgruppen med försörjningshinder och arbetslöshet är den grupp som ökar trots att konjunkturen förbättras kontinuerligt och antalet lediga jobb blir fler. En förklaring kan vara att många av de arbetssökande inte uppfyller de kompetenskrav de nya jobben ställer, det vill säga de lediga jobben kräver högre kvalifikationer än vad de arbetslösa har. Prognosläget är således komplicerat och en stor osäkerhet råder om hur det ekonomiska biståndet kommer att utvecklas de närmaste åren.

Kommande prioriteringar

Samarbetet med jobbtorget och arbetsförmedlingen måste öka ytterligare när det gäller de arbetslösa försörjningsstödstagare som står närmast arbetsmarknaden och saknar arbetshinder. Jobbcoaching och jobbmatchning måste kombineras med tydliga krav på aktivt arbetssökande och konstruktivt stöd. Ett fortsatt strukturerat och förändringsinriktat arbete med de långtidsarbetslösa som står långt från arbetsmarknaden och kräver såväl rehabilitering som arbetsträning för att kunna börja söka arbete på den ordinarie arbetsmarknaden ska intensifieras. Den arbetsträning som erbjuds ska ha ett meningsfullt innehåll och i de fall den långtidsarbetslösa har kontakt med primärvård och psykiatri ska insatserna samordnas.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Antalet som beviljas försörjningsstöd enbart med arbetslöshet som försörjningshinder ska inte öka under perioden. De långtidsarbetslösa ska erbjudas

effektivare och mer samordnade stödinsatser som leder närmare mot ett jobb på den ordinarie arbetsmarknaden.

2.10 Arbetsmarknadsåtgärder

Nuläge

Arbetsmarknadsinsatserna ges som stöd till de som står längre bort från arbetsmarknaden. Många av dessa behöver arbetsträning och arbetsprövning. Målgruppen har förändrats de senaste åren. De insatser som tidigare kunnat ges behöver anpassas. Ungdomar behöver vara väl förberedda och ha erfarenhet av arbetsmarknaden. Feriearbeten har erbjudits i större omfattning än tidigare. Förvaltningen möter många yngre med psykisk funktionsnedsättning som behöver stöd för att kunna närma sig arbetsmarknaden. Många kvinnor med utländsk bakgrund och fysisk funktionsnedsättning har svårigheter att försörja sig genom arbete och får ingen ersättning från försäkringskassan. Efter arbetsträning återstår många problem för dem när det gäller att komma vidare.

Kommande prioriteringar

Anpassade insatser behövs för de målgrupper som är aktuella idag. Insatser ges också i högre utsträckning till personer med missbruksproblematik som behöver sysselsättning och kan ha möjlighet att närma sig arbetsmarknaden.

Feriearbeten erbjuds även fortsättningsvis i stor omfattning. Feriejobb ska även erbjudas ungdomar inom föreningar i Farsta, vilket innebär att dessa kan bedriva utökad verksamhet sommartid.

Insatser behövs för de yngre med psykisk funktionsnedsättning. Nya insatser behöver tas fram för kvinnor med utländsk bakgrund och fysisk funktionsnedsättning.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Det förväntade resultatet är att fler personer med svårigheter kan återgå till ett arbete. Ungdomar förväntas ha ökade möjligheter att komma in på arbetsmarknaden efter avslutade studier.

2.11 Övrigt

Medarbetare

Nuläge

Medborgare ställer krav på kvalitet, service och valfrihet och inflytande över service och omsorg. Den offentliga sektorn verkar i en omvärld som är i ständig förändring och ska vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder medarbetarna en god arbetsmiljö, delaktighet och inflytande. För att möta kraven arbetar

förvaltningen sedan 2007 långsiktigt med att vara en attraktiv arbetsgivare med sikte på ett Stockholm i världsklass. Arbetet utgår från fyra områden.

- Ledarskap
- Medarbetarskap
- Främja hälsa
- Sänka sjukfrånvaron

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron har haft en positiv utveckling under de senaste åren.

2008	2009	2010
9,1 %	7,7 %	5,9 %

Jämställdhet och mångfald

Förvaltningens verksamheter har en kvinnlig dominans vad gäller antalet anställda och JÄMIX-jämförelsen som gjordes 2008 visar att endast 10 % av yrkesgrupperna har en jämn könsfördelning. Stadsdelens jämställdhets- och mångfaldsplan 2010-2012 har som mål att öka andelen jämställda yrkesgrupper till 20 %. Uppföljningen visade att andelen yrkesgrupper med jämn könsfördelning sjunkit något till strax under 10 % (2009), dock hade andelen män totalt ökat och bestod av 21 % (okt 2010).

Kommande prioriteringar

Ledarskap

Tydliga samband finns mellan ledarskap, produktivitet och framgång. En chef ska driva förändringar, entusiasmera och skapa en effektiv verksamhet med goda resultat. För att klara kraven har alla förvaltningens chefer genomgått ett omfattande chefsutvecklingsprogram. Inom den närmaste treårsperioden kommer chefernas kompetensutveckling fortsätta med fokus på att formulera tydliga mål och förväntade resultat. Den "röda tråden" planera, genomföra, följa upp och analysera ska genomsyra verksamheten.

Förvaltningen har påbörjat en arbetsmiljöutbildning för chefer och arbetsplatsombud. Samtliga chefer med arbetsmiljöansvar ska efter genomgången utbildning redovisa en kunskapsnivå som gör att de kan arbetsmiljöcertifieras. För de arbetsplatsombud som så önskar erbjuds möjligheten att arbetsmiljöcertifieras.

Medarbetarskap

Sedan årsskiftet 2010/2011 ingår förvaltningen i ett tvåårigt kompetensutvecklingsprojekt, Verksamhet och hälsa, med mål att skapa effektiva arbetsplatser med god arbetsmiljö. Genom att bryta ner enheternas åtaganden till mindre korta medarbetaråtaganden på arbetslagsnivå, med tät uppföljning, ökar

delaktigheten och möjligheten för medarbetarna att ta ansvar för sitt eget arbete. Arbetssättet leder också till att yrkesstoltheten och yrkesidentiteten stärks.

I syfte att använda förvaltningens resurser på verksamaste sätt fortsätter arbetet med att introducera Lean. I arbetet är medarbetarnas kunskaper och erfarenhet avgörande för att identifiera utvecklingsområden.

Sjukfrånvaro och främjande av hälsa

Arbetet med att sänka sjukfrånvaron fortsätter, från att ha rehabiliterat och undanröjt ohälsorisker tar förvaltningen nu steget till att även förstärka hälsofaktorer. Förvaltningen kommer arbeta aktivt med att främja olika hälsoaktiviteter. Till exempel kommer alla anställda under en halvdag få prova på olika friskvårdsaktiviteter. Alla enheter har hälsoplaner som speglar hur enhetens hälsoarbete ska se ut på såväl grupp- som individnivå.

Jämställdhet och mångfald

För att öka medvetenheten hos såväl chefer som medarbetare om de positiva aspekterna med ökad mångfald tas förvaltningens jämställdhets och mångfaldsplan samt policyn mot kränkande behandling upp i olika sammanhang. Vidare kommer förvaltningen att utveckla rutiner för kompetensbaserad rekrytering med målet att ingen arbetssökande ska diskrimineras på grund av kön, ålder, etnicitet eller funktionsnedsättning. I samband med verksamheternas arbete och i dialogen som förs mellan chefer och medarbetare om hur man realiserar sina uppdrag aktualiseras jämställdhets- och mångfaldssynen.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Med en tydlig och målmedveten satsning på ledarskap, medarbetarskap och hälsofrämjande åtgärder ökar måluppfyllelse samt medarbetarnas delaktighet och möjlighet till ansvarstagande samtidigt som brukar/kundperspektiv förstärks.

Det hälsofrämjande arbetet förväntas även innebära att arbetsmiljön förbättras, hälsa bibehålls och sjukfrånvaron sänks. Ovanstående arbete med ett tydligt brukar/kundperspektiv och en god arbetsmiljö leder till en attraktiv arbetsgivare i ett Stockholm i världsklass.

Kompetensförsörjning

Förskola

Det är fortsatt svårt att rekrytera utbildade förskollärare vilket medför att årsmålet på 50 % förskollärare/avdelning ännu inte kunnat uppnås. Vidareutbildning av barnskötare bör därför vara ett fortsatt prioriterat område för staden.

Medarbetarna behöver höja kompetensen och utveckla metoder för att skapa positiva lärsituationer inom det förebyggande hälsoarbetet.

Den reviderade läroplanen ställer nya krav på pedagogerna vilket medför att de under kommande år behöver kompetensutveckling inom matematik, naturorientering samt teknik. Antalet barn med annat modersmål än svenska ökar. Satsningar har gjorts genom vidareutbildningen i 30-poängskursen Tvåspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling för förskollärare. Behov finns att utbilda fler pedagoger i denna kompetens.

Medelåldern är hög bland förskolecheferna och inom några år kommer en relativt stor pensionsavgång. Behov finns av rekryteringsutbildningarna för blivande förskolechefer under perioden.

Fritid

Fritidsverksamhetens personal behöver stärka sin kompetens inom hälsofrämjande- och jämställdhetsarbete för att kunna fånga upp olika gruppers behov. Till detta tillkommer behov av att utveckla sin systematiska uppföljning och kvalitetssäkring av verksamheten så att verksamhetens innehåll motsvarar behov och önskemål.

Äldreomsorg

Att möjliggöra ett ökat kvarboende i ordinärt boende kommer att prioriteras de närmaste åren. Det leder till att medarbetarna, förutom grundutbildning, behöver öka kompetensen inom till exempel demenssjukdom, läkemedel och vård i livets slutskede. Ett fortsatt behov finns också att erbjuda utbildning i svenska språket till medarbetare med annat modersmål än svenska. Detta är också sammanhängande med kompetensutveckling kring dokumentation.

Nya grupper behöver uppmärksammas inom äldreomsorgen. Det gäller till exempel antal äldre med omfattande stöd inom socialpsykiatri och/eller missbruk samt våldsutsatta äldre kvinnor. För att möta dessa grupper behöver medarbetarna ny kompetens.

Genom projekt förvaltningen är involverad i kommer kompetensen bland personalen att höjas när det gäller maten och måltidssituationens betydelse och sociala aktiviteter för äldre, både inom särskilt boende och i ordinärt boende.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

Lex Sara-lagstiftningen förändras vid halvårsskiftet 2011 och kommer då att gälla även socialtjänsten. Det här kräver utbildnings och kompetenshöjande insatser bland berörd personal för att kunna omsätta den förändrade lagstiftningen i arbetet.

Att utveckla en evidensbaserad praktik inom socialt arbete kommer att vara i fokus under hela planperioden. Behovet av kompetensutveckling är stort och såväl allmänt inriktade baskompetensinsatser som mer specialinriktade utbildningar för särskilt utvalda medarbetare kommer att behöva genomföras. I ett första steg under perioden kommer basföreläsningar och allmänkompetensinriktade

utbildningar att ges och i ett andra steg kommer mer av fördjupning och specialinriktad utbildning att anordnas.

Behovet av fortsatt kompetensutveckling inom BBIC (Barnets Behov I Centrum) kvarstår och staden bör även fortsättningsvis anordna övergripande kompetensutveckling för att säkra implementeringen.

Funktionsnedsättning

Inom ramen för utbildningsprojektet Carpe tillgodoses mycket av det kompetensbehov som finns bland personalen. Det handlar om ökad kunskap vad gäller neurologiska sjukdomar, bemötande, delaktighet och allmän förkovran vad gäller funktionsnedsättningar och de svårigheter de innebär för den enskilde.

Kommunikation

Nuläge

De övergripande målen för stadens samlade kommunikation är att skapa ökad kunskap om och rätt förväntningar på stadens service och tjänster. De ska också skapa ökad kännedom och förståelse för stadens utveckling. Vidare ska Vision 2030 om ett Stockholm i världsklass kommuniceras.

Söderortsvisionen kommuniceras aktivt genom att vi lyfter fram satsningar som görs för att utveckla trygghet, utbildningsmöjligheter, näringsliv, arbetsmarknad, infrastruktur- och stadsbyggnad.

Kommande prioriteringar

Kommunikationen ska följa, spegla och ge kunskap om vår verksamhet och utbudet av service och tjänster som förvaltningen och privata aktörer/utförare erbjuder.

Besökaren på vår webbplats ska ha tillgång till tydlig och tillgänglig information med god kvalitet. Enheterna utvecklar och uppdaterar sin information i Jämför service, på webbplatsen, löpande.

Goda exempel från verksamheterna och hur medarbetarna arbetar med att utveckla och förbättra kvaliteten i stadens service och tjänster kommuniceras externt och internt.

Farsta stadsdelsområde som stadens port mot sydost och de fina natur- och sjövärden som stadsdelsområdet erbjuder lyfts fram tillsammans med de satsningar som görs inom ramen för Söderortsvisionen.

Förväntat resultat av gjorda prioriteringar

Stadsdelsförvaltningens kommunikation är tydlig, tillgänglig och aktiv. Den ger en kunskap om service och tjänster och informerar om områdets utveckling.

Besökaren på vår webbplats har lätt att hitta information om vår verksamhet och får en tydlig bild av service och tjänster. Informationen är aktuell och trovärdig.

3. Sammanfattande ekonomisk analys

Förvaltningens redovisade resultat i bokslutet 2010 var ett överskott om 7,1 mnkr efter resultatöverföring. Denna positiva budgetavvikelse innebär en minskad kostnadsvolym och därmed förbättrade förutsättningar inför 2011 och hela planperioden.

Budgetramarna för 2012, 2013 och 2014 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2011 som fattades i januari 2011. Planerna grundar sig i sin tur på de prestationer som var aktuella våren 2010. Budgetramen för Farsta stadsdelsnämnd minskar något under planeringsperioden, prestationsförändringar undantagna.

Kostnader och intäkter under planeringsperioden				
Anslag (mnkr)	Budget 2011	Plan 2012	Plan 2013	Plan 2014
Kostnader	1 256,4	1 254,70	1 254,00	1 254,00
Intäkter	-37,9	-37,9	-37,9	-37,9
Stadsdelsnämnd netto	1 218,5	1 216,8	1 216,1	1 216,1
Förändring		-1,7	-0,7	0,0
Investeringsplan	12,8	7,3	7,3	7,3

3.1 Drift

Förvaltningen har 2011 en nettoomsättning på 1 218,5 miljoner kronor. Personalkostnaderna utgör cirka 47 procent av nämndens nettokostnader vilket motsvarar ungefär 563 mnkr. Kundvals- och pengsystem finns inom ett flertal verksamhetsområden och innebär att prisökningar görs enligt avtalade indexuppräknningar. Med kommande löneökningar och med en uppräkning av hyror, varor och andra tjänster beräknas en kostnadsökning på cirka 23,5 miljoner för 2012. Denna förväntade kostnadsökning medför att förvaltningen löpande ser över och anpassar sin organisation. Ett stöd i detta arbete är nätverken med controllers, personalkonsulter och utvecklingssekreterare.

En osäkerhetsfaktor är utvecklingen inom försörjningsstödet där antalet hushåll ökade under senare delen av 2010. Förändring av konjunkturen och andra myndigheters agerande gör att utvecklingen är svårbedömd. Utbyggnaden av förskoleverksamheten på grund av det ökade platsbehovet är en annan utmaning förvaltningen står inför under perioden. Arbetet med att utveckla processer kopplade till biståndsbedömning i syfte att både höja kvaliteten och att bli kostnadseffektivare fortsätter under planperioden.

Förvaltningen utvecklar sin roll som beställare. En god dialog ska finnas med enskilt drivna verksamheter och de ska uppleva att det är enkelt att ta kontakt. Uppföljningsmodeller som på ett enkelt sätt fångar styrkor och svagheter i verksamheten tas fram.

Förvaltningen använder arbetssätt som leder till att mål och förväntade resultat uppnås. Exempel på detta är projektet Verksamhet och hälsa och Lean. Under perioden vidareutvecklas den personalekonomiska uppföljningen. Sammantaget är syftet att säkerställa att förvaltningens resurser används kostnadseffektivt.

3.2 Investeringar

De större parkinvesteringar som är planerade under perioden är:

- Upprustning av parkleken Farstaängen inklusive plaskdammen
- Förnyelse av parkytor vid Eklunds Hage
- Upprustning av parkleken Nybygget.

Övriga investeringar

- Utveckling av förskolornas pedagogiska utemiljöer
- Bullersanering av inomhusmiljön på förskolorna
- Framdragning av fiberkabel till förskolorna
- Upprustning av förskolekök
- Möbler och utrustning till Farsta vård- och omsorgsboende efter ombyggnation.
- Införandet av "nyckelfri hemtjänst"

4. Övriga redovisningar

Konkurrensutsättning

Konkurrensutsättningen och upphandlingsverksamheten fortgår enligt aktivitetsplanen med vissa tidsförskjutningar. Under hösten påbörjas upphandlingen av daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Edö innehåller servicehus samt vård och omsorgsboende (gruppboende och ålderdomshem) inom samma byggnad. En dialog om framtida inriktning, renovering och eventuell ombyggnad pågår. En analys av marknaden och dess förutsättningar för konkurrensutsättning av parklekar och personlig assistans genomförs. När det gäller boendestöd, stödboende och sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning avvaktas den centrala LOV-upphandlingen. Upphandling av parkskötseln kommer att påbörjas och slutföras under perioden.

Utvecklingsmodellen

Lanseringen av nya e-tjänster på framförallt förskolorna, ökar behovet av kraftfullare uppkopplingar.

Förvaltningen ser också ett behov av schemalägningsprogram, framförallt för att effektivisera schema- och personalhanteringen inom omsorgen och hemtjänsten. Detta skulle kunna vara webbaserat eller som modul till Schemas.

I Outlooksystemet finns ett bokningssystem av resurser som t.ex möteslokaler. Systemet ska användas av många och visat sig vara för komplicerat med följd att mer- och dubbelarbete uppstår för att rätta felaktigheter. Förvaltningen ser gärna att ett enkelt webbaserat bokningssystem tas fram.

Områden som kan överföras till Kontaktcenter

Ett område som skulle kunna överföras till kontaktcenter är handläggning av vårdnadsbidrag.

5. Lokalförsörjningsplan

Farsta stadsdelsförvaltning har 310 aktiva inhyrningskontrakt. Ca 90 av dessa avser försöks- eller träningslägenheter och 103 är enskilda lägenheter i servicehus eller i gruppbofästigheter.

5.1 Inledning

Förvaltningens samtliga verksamheter arbetar aktivt för bättre lokalsamordning och avveckling av lokaler som inte behövs. Detta är ett led i förvaltningens effektiviseringsarbete.

5.2 Beskriv behov/efterfrågan samt bedömning av andra faktorer som förändrar behovet av lokaler

Förskolan

En bostadsproduktion pågår i Farsta stadsdelsområde. Ca 1000 nya bostäder har färdigställts under de senaste åren och ytterligare omkring 1600 nya bostäder kommer att byggas under perioden. Den planerade bostadsutbyggnaden innebär bl.a. 50 nya bostäder i Fagersjö, 700 i Sköndal, 350 på Larsbodafältet, 200 i centrala Farsta, 150 lägenheter i Svedmyra, 100 i Hökarängen och 100 vid Drevviken. Mindre förtätningsprojekt av bostäder finns även i Tallkrogen och Gubbängen.

Samtidigt sker det en generationsväxling, framförallt i stadsdelens villa- och radhusbestånd. Mellan 2008 och 2011 har befolkning ökat med 4200 personer varav 575 är barn under 6 år. Detta är en utveckling som kommer att fortsätta. Stadsdelen kommer att ha ca 3000 fler invånare 2014 enligt USK:s prognoser.

Vårdnadsbidraget har inte minskat behovet av förskoleplatser.

Beräknat platsbehov

År	Antal platser	Differens
2011	1910	
2014	2250	340

Äldreomsorg

Av Farstas befolkning är 17,3 % 65 år eller äldre. 2014 beräknas andelen personer över 65 år utgöra 16,7 % av befolkningen och 2019 är det 16,6% som är över 65 år. Farsta är den stadsdel som näst efter Östermalm har den största andelen äldre befolkning. I Farsta ökar även befolkningsmängden. Till 2014 är ökningen 190 personer över 65 år och till 2019 blir 663 fler över 65 år enligt USK:s prognos.

Cirka 565 äldre från Farsta har insatsen vård- och omsorgsboende, varav 364 inom stadsdelsområdet och 201 i andra stadsdelsområden eller kommuner. Behovet av vård- och omsorgsboende kommer att ligga kvar på samma nivå under perioden enligt USK:s prognos över äldreomsorgstagare 2010-2040. Behovet av demensvård och korttidsvård förväntas dock öka.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Mellan 2004 och 2006 fördubblades antalet platser i bostäder med särskild service enl. LSS (gruppboendestäder) i Farsta för personer med utvecklingsstörning. Under 2009 startade 7 servicebostäder enl. LSS, det vill säga vanliga lägenheter insprängda i några av Familjebostädernas nybyggda hyresfastigheter, för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

Under perioden 2012-2014 beräknas behovet av lägenhet i gruppboendestad öka med 17 personer och i servicebostad ökar behovet med 16 personer.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Under perioden 2012-2014 ökar behovet av boende enl. SoL för personer med psykisk funktionsnedsättning. Ytterligare 12 personer bedöms vara i behov av servicebostad eller gruppboendestad, 25 personer behöver stödboende och antalet försöks- och träningslägenheter behöver öka med 25 lägenheter.

5.3 Kapacitet

Förskola

I stadsdelen finns 20 förskolor med 650 inskrivna barn i enskild regi och 35 förskolor med 1910 inskrivna barn i kommunal regi. För att klara barnomsorgsgarantin har en viss överinskrivning gjorts. Det finns 33 privata dagbarnvårdare med sammanlagt 186 inskrivna barn. Den allmänna förskolan drivs i enskild regi och har 18 inskrivna barn. Antalet tillgängliga platser i kommunal regi uppgår till 2100, d.v.s. om det inte skulle finnas några småbarnsavdelningar och alla avdelningar skulle ha 18 inskrivna barn.

Äldreomsorg

Antalet platser på kommunala vård- och omsorgsboenden inom Farsta stadsdelsförvaltning inklusive entreprenader.

	Antal platser 2011
Farsta vob	79
Edö gruppboende	51
Edö ålderdomshem	37
Postiljonen	96
Ängsö	13
Veckobo	11
Summa	287

Dessutom finns 150 lägenheter i Edö servicehus.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns 50 lägenheter i stadsdelens gruppboendestäder enligt LSS och 7 lägenheter för stödboende/särskilt anpassad bostad för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning insprängda i vanlig bostadsbebyggelse.

Individ och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Socialpsykiatrien har en gruppboendestad enligt SoL med 8 lägenheter och 23 lägenheter för stödboende.

FarstaSteget är en boendeform för hemlösa som förvaltningen driver i Farsta hotellhem. FörstaSteget som är ett introduktionsboende med 8 lägenheter har höjd tolerans för bristande kontinuitet i nykterheten. AndraSteget är ett stödboende och innehåller 21 lägenheter.

Farsta stadsdelsförvaltning hyr för närvarande 59 tränings- och 24 försökslägenheter. Samarbetet med bostadsbolagen är gott.

5.4 Förändringar i lokalbeståndet

Förskolan

Befolkningsutvecklingen i Farsta stadsdel överstiger tidigare USK-prognoser och den snabba ökningen av barn i behov av förskoleplats har inte helt kunnat förutses.

Under 2011 tillkommer 12 nya förskoleavdelningar i paviljonger och i skollokaler för att tillgodose behov som inte var kända när den senaste lokalförsörjningsplanen upprättades. 3 avdelningar tillkommer i Hökarängen, 3 avdelningar på Kvickentorpskolan, 1 avdelning i Farsta Strand, 1 i Fagersjö och 3 på Gubbängsskolan och ytterligare 1 avdelning på förskolan Lövlunda. 2 avdelningar ska användas för evakuering under renovering av en förskola med fuktskada från grunden. Dessa 2 paviljongavdelningar kan senare användas som ett platstillskott.

Under perioden kommer det att behövas flera nya förskolor på grund av pågående och planerad bostadsproduktion. Följande planeras eller är under utredning:

Sköndal: kv. Tebrödet, etapp 1. 90 barn, klart beslut KS/EKU. Byggstart 2011. Inflyttning HT 2012.

Sköndal: kv. Tebrödet, etapp 2. Planarbete pågår på stadsbyggnadskontoret och exploateringskontoret. Lämplig placering har hittats. 3-4 avdelningar.

Centrala Farsta: Värmlandsvägen-Pepparvägen, 90 barn, utredningsskiss. SISAB har begärt markanvisning.

Centrala Farsta: Hästhagsskolan. Önskemål om att överta befintliga fritidshemslokaler. Ett alternativ till detta kan vara att bygga en ny förskola på del av Hästhagsskolans stora idrottsplats. SISAB undersöker detta.

Tallkrogen: kv. Juryn, 54 barn, beslut inriktningsärende Farsta sdn, bygglovsansökan har lämnats in.

Tallkrogen/Svedmyra: Förskolan på Enskedevägen 188 i Svedmyra ligger inom ett område som exploateras för bostadsbyggande. Förskolan är i dåligt skick och en annan lämplig tomt har anvisats för att bygga en ny förskola. En ny förskola innebär avsevärt högre hyreskostnad, men om frågorna kring ekonomisk kompensation kan lösas kommer en ny förskola med 4-5 avdelningar att byggas.

Många av förskolorna i Farsta stadsdelsområde är gamla och har omfattande behov av renovering. Flera är byggda med platta på mark och ett växande problem är inträngande fukt från grunden. De flesta av dessa förskolor uppvärms med direktverkande el. Det finns ett stort behov av en övergripande översyn av konsekvenser ur såväl ekonomisk som verksamhetsmässig aspekt om dessa gamla förskolor renoveras eller rivs och ersätts av nya.

Nya mindre lokaler kommer att hyras in för förskolornas enhetschefer. I samband med detta kommer Mossens Gård att återlämnas till fastighetskontoret.

Äldreomsorgen

En ombyggnad av Farsta vård- och omsorgsboende har visat sig betydligt dyrare än den tidigare kalkylen som togs fram av Micasa. Frågan om ombyggnad har därför lyfts till övergripande politisk nivå för avgörande. Farsta vård- och omsorgsboende består av två huskroppar, hus A och hus B. Stadsdelsförvaltningen har sagt upp hus B till 2011-12-31. Behovet av äldreboendeplatser kommer dock att kvarstå. Framförallt behövs gruppboendestäder för personer med demenssjukdomar. En dialog om framtida inriktning, renovering och eventuell ombyggnad av Edö äldreboende pågår.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Mellan 2005 och 2009 fördubblades antalet platser i bostäder med särskild service enl. LSS för personer med utvecklingsstörning i Farsta. Av den planerade bostadsutbyggnaden i området, ca 1600 lägenheter, handlar det enbart om två byggobjekt där det är möjligt för förvaltningen att anmäla intresse om lägenheter för målgruppen. Förvaltningen kommer att anmäla intresse för ett antal lägenheter i byggobjektet i Svedmyra, bygget omfattar totalt 180 lägenheter. Plan är dock ej klar i detta ärende och oklarhet råder således i dagsläget om lägenheterna blir inflyttningsklara under planperioden.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Som ett alternativ till dyra placeringar har ett stödboende för ungdomar inrättats i Tallkrogens Hus. I huset finns 6 lägenheter med plats för 9 ungdomar och ca 280 kvm lokalyta. I huset har dessutom personal som arbetar med förebyggande verksamheten för barn- och unga sin arbetsplats.

För gruppen med psykisk funktionsnedsättning behövs fler boenden som ett alternativ till boende på Hem för vård och boende (HVB). I kv. Tebrödet i Sköndal har förvaltningen begärt fem lägenheter för personer som behöver stöd av socialpsykiatri. Bostäderna kommer att färdigställas under planperioden. Förvaltningen kommer även att anmäla intresse för ett antal lägenheter i det planerade bostadsbygget vid Larsboda strand (Drevviken) där totalt 350 lägenheter ska inrymmas. Dock är ej plan klar och det är därför oklart om lägenheterna blir inflyttningsklara inom planperioden.

5.5 Kostnadsutveckling

Förskola

Förskolornas hyreskostnad uppgår till ca 22,5 mnkr under 2011. Stadsdelen har många gamla förskolelokaler med relativt låg hyreskostnad. I samband med nyproduktion ökar hyrorna. Ett tillskott på närmare 350 barn medför en ökad hyreskostnad på ca 9 mnkr under perioden. Om förskolor kan inrättas i tomställda skollokaler kan hyresökningen bli lägre.

Äldreomsorg

Lokalkostnaden inom äldreomsorgen uppgår till ca 34 mnkr. Av detta utgör ca 14 mnkr nettohyreskostnaden för stadsdelen och ca 20 mnkr av bostadshyrorna. När hus B på Farsta vård- och omsorgsboende återlämnas till Micasa minskar lokalkostnaden med drygt 5 mnkr.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns inga nu kända förändringar som kommer att påverka kostnadsutvecklingen.

Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Det finns heller inga nu kända förändringar som kommer att påverka kostnadsutvecklingen.

5.6 Övrigt

Trycket ökar på att alla kommunala verksamheter ska kunna kommunicera via dator. De flesta förskolor är idag uppkopplade via ADSL vilket innebär en relativt osäker, långsam och tidskrävande hantering för personalen. Förskolorna byggdes innan någon infrastruktur för fiberanslutningar fanns planerade. För att kunna möta föräldrars förväntningar och krav behövs en satsning på modern teknik fram till förskolorna göras. Kostnaden för fiberdragning beräknas till cirka 150 tkr/förskola. Förutom detta krävs dragningar till alla avdelningar då de flesta förskolor endast har tillgång till en eller två datorer för hela personalstyrkan i ett personalutrymme. En grov kostnadsberäkning för de inre dragningarna är ca 40 tkr/förskola.

Bilagor

- Förvunderlag12sdn18